

VI Lenin

Partiorganisation och partilitteratur

De nya betingelser för det socialdemokratiska arbetet i Ryssland som uppkommit efter revolutionen i oktober har aktualiserat frågan om partilitteraturen. Skillnaden mellan illegal och legal press – detta bedrövliga arv från livegenskapens, självhärskardörets Ryssland – börjar försvinna. Den är ännu inte helt borta, långtifrån. Vår premiärministers hycklande regering bär sig ännu så otillständigt åt att *Izvestija Sovjeta Rabotjich Deputatov*¹ trycks illegalt, men utom vanära över regeringen, utom nya moraliska dråpslag mot den kommer det inget ut av de enfaldiga försöken att ”förbjuda” vad regeringen är maktlös att stoppa.

Så länge det fanns en skillnad mellan illegal och legal press avgjordes frågan om vad som var partipress och vad som inte var partipress på ett ytterst enkelt och ytterst falskt och frånstötande sätt. Hela den illegala pressen var partipress, gavs ut av organisationer, sköttes av grupper som på ett eller annat sätt var förbundna med grupper av praktiskt verksamma partiarbetare. Hela den legala pressen var icke partianknuten – ty partianknytning var förbjuden – men ”lutade” åt det ena eller andra partiet. Onaturliga allianser, onormala ”samliv”, falskskytning var oundvikliga; de nödtvunget halvkvädna visorna från personer, som ville uttrycka partiåsikter, blandades med tankeoförmågan och fegtänkandet hos dem som inte var sådana åsikter vuxna, som egentligen inte var partimänniskor.

Vilken fördömd tid av aisopiskt språk, litterär trældom, slavspråk och ideologisk livegenskap! Proletariatet har gjort slut på denna skändlighet, som höll på att kväva allt levande och friskt i Ryssland. Men proletariatet har ännu bara vunnit halv frihet åt Ryssland.

Revolutionen är ännu inte avslutad. Medan tsarismen *inte längre* är stark nog att besegra revolutionen, är revolutionen *ännu inte* stark nog att besegra tsarismen. Och vi lever i en tid då denna onaturliga kombination av öppen, ärlig, rättfram och konsekvent partianda och underjordisk, dold, ”diplomatisk”, hal ”legalitet” gör sig gällande överallt och i allt. Denna onaturliga kombination påverkar också vår tidning: hur hr Gutjkov än må vitsa om socialdemokratiskt tyranni, som förbjuder tryckning av liberalt borgerliga, moderata tidningar, så kvarstår likväl det faktum att *Proletarij*, Rysslands socialdemokratiska arbetarpartis centralorgan, är utestängd från *självhärskardörets* och polismaktens Ryssland.

Hur som helst tvingar den halva revolutionen oss alla att omedelbart ta itu med att ordna saken på ett nytt sätt. Litteraturen kan nu, t o m ”legalt”, vara partimässig till nio tiondelar. Litteraturen måste bli partilitteratur. Som motvikt till de borgerliga sederna, som motvikt till den borgerliga företagar- och krämarpressen, som motvikt till den borgerliga litterära karriärismen och individualismen, ”herremansanarkismen” och profitjakten måste det socialistiska proletariatet föra fram *partilitteraturens* princip, utveckla denna princip och så fullständigt och helgjutet som möjligt omsätta den i praktiken.

Vari består då denna partilitteraturens princip? Inte bara i att litteraturverksamheten för det socialistiska proletariatet inte kan vara ett medel för personer eller grupper att profitera på, den kan överhuvudtaget inte vara någon individuell verksamhet, oavhängig av proletariatets gemensamma sak. Ned med de partilösa litteratörerna! Ned med de litterära övermänniskorna! Litteraturverksamheten måste bli en *del* av proletariatets gemensamma sak, ”en kugge och en skruv” i en enda enhetlig, stor socialdemokratisk mekanism, som sätts i rörelse av hela

¹ *Izvestija Sovjeta Rabotjich Deputatov* (Meddelanden från arbetardeputeradenas råd) – officiellt organ för arbetardeputeradenas sovjet i Petersburg. Utkom från oktober t o m december 1905 och var en bulletin som informerade om sovjetens verksamhet.

arbetarklassens hela medvetna förtrupp. Litteraturverksamheten måste bli en integrerad del av det organiserade, planmässiga, enade socialdemokratiska partiarbetet.

”Alla jämförelser haltar”, lyder ett tyskt talesätt. Det gäller också mitt sätt att jämföra litteraturen med en kugge, jämföra en levande rörelse med en mekanism. Det går nog rentav att hitta hysteriska intellektuella, som höjer ett ramaskri över en sådan jämförelse, vilken degraderar, dödar, ”byråkratiserar” den fria kampen mellan idéer, friheten till kritik, det fria litteraturskapandet etc etc. Egentligen skulle sådana ramaskrin bara vara ett uttryck för borgerligt intellektuell individualism. Obestriddligen är den litterära verksamheten minst av alla lämpad för mekanisk rättning, nivellering, majoritetens välde över minoriteten. Obestriddligen krävs i denna verksamhet absolut att större utrymme garanteras åt det personliga initiativet, de individuella fallenheterna, utrymme åt tanke och fantasi, form och innehåll. Allt detta är obestriddligt, men allt detta bevisar endast att den litterära delen av proletarietets partiverksamhet inte kan schablonmässigt identifieras med de andra delarna av proletarietets partiverksamhet. Allt detta vederlägger ingalunda det för bourgeoisin och den borgerliga demokratin främmande och egendomliga förhållandet, att den litterära verksamheten absolut och oeftergivligt måste bli en med de övriga delarna oupplösligt sammanhängande del av det socialdemokratiska partiarbetet. Tidningarna måste bli organ för olika partiorganisationer. Skribenterna måste absolut tillhöra partiorganisationerna. Förlag och lager, butiker och läsesalar, bibliotek och olika slags handel med böcker – allt detta måste stå under partiets kontroll. Det organiserade socialistiska proletarietet måste följa hela detta arbete, kontrollera det helt, i hela detta arbete undantagslöst föra in den levande proletära sakens levande ådra och på så sätt rycka undan marken för den gamla, halvt oblomovska, halvt krämaraktiga ryska principen: författaren sköter skrivandet, läsaren läsandet.

Vi säger givetvis inte att denna omvandling av en litterär verksamhet, som besudlats av asiatisk censur och europeisk bourgeois, skulle kunna ske med en gång. Vi är främmande för tanken att predika något slags likformigt system eller att uppgiften skall lösas genom några förordningar. Nej, på detta område kan det minst av allt vara tal om schematism. Vad som behövs är att hela vårt parti, hela det medvetna socialdemokratiska proletarietet i hela Ryssland blir medvetet om denna nya uppgift, ställer den klart och överallt och allestädes tar itu med att lösa den. När vi har sluppit den feodala censurens fångenskap vill vi inte och kommer vi inte att ge oss in i de borgerlig-krämaraktiga litterära förhållandenas fångenskap. Vi vill skapa och kommer att skapa en fri press inte bara i polisiär bemärkelse, utan också fri från kapitalet, fri från karriärism – och inte nog med det: fri även från borgerlig-anarkistisk individualism.

Dessa sista ord kan framstå som en paradox eller ett hån mot läsarna. Vad nu då! kommer nog någon intellektuell, en glödande frihetsanhängare att skrika. Vad nu då! Ni vill att en så delikat, individuell sak som det litterära skapandet skall underordna sig kollektivismen! Ni vill att arbetare med röstmajoritet skall avgöra vetenskapliga, filosofiska, estetiska frågor! Ni förnekar det absolut individuella idéskapandets absoluta frihet!

Lugna er, mina herrar! För det första är det fråga om partilitteratur och att den skall ställas under partiets kontroll. Envar är fri att skriva och säga vad han vill, utan minsta inskränningar. Men varje fri förening (och då även ett parti) har också frihet att utesluta medlemmar, som utnyttjar partiets namn till att förkunna åsikter som är emot partiets. Yttrande- och tryckfriheten måste vara total. Men även föreningsfriheten måste vara total. Jag är skyldig att i yttrandefrihetens namn ge dig rätt att skrika, ljuga och skriva vad du behagar. Men du är i föreningsfrihetens namn skyldig att ge mig rätt att ingå eller upplösa förbund med personer som säger det ena eller det andra. Ett parti är en frivillig förening, som ofrånkomligen skulle falla sönder, först ideologiskt och sedan också fysiskt, om den inte befriade sig från medlemmar, vilka förkunnar åsikter som är emot partiets. För att bestämma var gränsen går

mellan vad som är partiets uppfattning och vad som är emot den finns partiprogrammet, finns partiets taktiska resolutioner och dess stadgar och finns slutligen alla erfarenheter från den internationella socialdemokratin, från de internationella frivilliga föreningarna inom proletariatet, som i sina partier ständigt inkluderar enskilda element eller strömningar, vilka inte är helt konsekventa, inte heltigenom rent marxistiska, inte helt korrekta, men som också ständigt företar periodiska ”rensningar” i sitt parti. Så kommer det att bli också hos oss, herrar anhängare till borgerlig ”kritikfrihet”, inom partiet. Vårt parti håller nu med en gång på att bli ett massparti, vi genomgår nu en tvär övergång till öppen organisation, många inkonsekventa (ur marxistisk synvinkel) personer, kanske rentav vissa kristna, kanske rentav vissa mystiker kommer nu oundvikligen till oss. Vi har starka magar, vi är stenhårda marxister. Vi kommer att smälta dessa inkonsekventa personer. Tankefriheten och kritikfriheten inom partiet kommer aldrig att få oss att glömma friheten att organisera människor till de fria föreningar som kallas partier.

För det andra, herrar borgerliga individualister, måste vi säga er att ert tal om absolut frihet är rena hyckleriet. I ett samhälle, uppbyggt på penningens makt, i ett samhälle, där de arbetande massorna lever i armod och en klick rikemän lever som parasiter, kan det inte finnas någon reell och verklig frihet. Är ni, hr författare, fri från er borgerlige förläggare, från er borgerliga publik, som av er kräver pornografi i ramar² och bilder, prostitution som ”komplettering” till den ”heliga” scenkonsten? Denna absoluta frihet är ju en borgerlig eller anarkistisk fras (ty som världsåskådning är anarkismen borgerlighet med insidan ut). Att leva i ett samhälle och vara fri från samhället går inte. Den borgerliga författarens, konstnärens, aktrisens frihet är endast ett maskerat (eller hycklande maskerat) beroende av penningpungen, av mutor, av underhåll.

Vi socialister avslöjar detta hyckleri, river ner de falska skyltarna – inte för att få en icke klassbunden litteratur och konst (det blir möjligt först i ett klasslöst socialistiskt samhälle), utan för att ställa denna hycklande fria, men i själva verket till bourgeoisin knutna litteratur i kontrast till en verkligt fri, till proletariatet öppet knuten litteratur.

Detta blir en fri litteratur, eftersom det inte är egennyttan, inte är karriären, utan socialismens idéer och sympatin med de arbetande människorna som kommer att värva ständigt nya krafter till dess led. Det blir en fri litteratur, eftersom den inte kommer att tjäna någon blaserad hjältinna, inte de uttråkade och av fetma lidande ”översta tiotusen”, utan de miljoner och tiotals miljoner arbetande människor, som är landets blomma, dess styrka och dess framtid. Det blir en fri litteratur, som befruktar det mänskliga revolutionära tänkandets senaste ord med det socialistiska proletariatets erfarenheter och levande arbete och som skapar en ständig växelverkan mellan det förflutnas erfarenheter (den vetenskapliga socialismen, som fullbordat socialismens utveckling från dess primitiva, utopiska former) och nutidens erfarenheter (arbetarkamraternas nutida kamp).

Sätt då igång och arbeta, kamrater! Vi står inför en svår och ny, men stor och ädel uppgift – att organisera en vidsträckt, mångsidig, mångskiftande litterär verksamhet i nära och oupplösligt förbund med den socialdemokratiska arbetarrörelsen. Hela den socialdemokratiska litteraturen måste bli partilitteratur. Alla tidningar, tidskrifter, förlag osv måste omedelbart ta itu med omorganisationsarbetet, se till att de fullständigt på ett eller annat sätt integreras med de ena eller andra partiorganisationerna. Först då blir den ”socialdemokratiska” litteraturen verkligen socialdemokratisk, först då förmår den fullgöra sin plikt, först då förmår den även inom ett borgerligt samhälles ramar bryta sig ur slaveriet under bourgeoisin och bli ett med den verkligt avancerade och alltigenom revolutionära klassens rörelse.

² I källan tycks föreligga ett tryckfel; för sammanhangets skull borde det stå ”romanach (romaner) i st f ”ramkach” (ramar). – Red

Novaja Zjizn nr 12, den 13 november 1905

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 12, s 99-105